

รูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของผู้จำหน่าย ในจังหวัดหนองคาย

A Model for Promoting the Measure of Compliance with the Alcohol Act among the Distributors in Nongkhai Province

กฤษณ์ ขุนลือก¹ รังสรรค์ สิงห์เลิศ² และ สุณี สาริตานันต์³

Kris Khunluek¹, Rungson Singhalert² and Sunee Sathitanant³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ **ประการแรก** เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ **ประการที่สอง** เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่ายที่เหมาะสม **ประการที่สาม** เพื่อทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ในจังหวัดหนองคาย วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ในจังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 366 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้รูปแบบการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงเส้น (Path analysis) ระยะที่ 2 เป็นการสร้างรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่ายที่ได้จากผลวิจัยในระยะที่ 1 ด้วยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 50 คน มาร่วมกันวิพากษ์ จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุง และนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ระยะที่ 3 การทดลองและการประเมินผลของรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในอำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย จำนวน 50 คน เพื่อวิเคราะห์ผลการทดลองยืนยันประสิทธิภาพรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เปรียบเทียบผลการทดลองก่อนและหลังโดยวิเคราะห์ด้วย MANOVA (Repeated measure) ผลการวิจัยพบว่า

1. แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตัวแปรเชิงสาเหตุส่งผลโดยตรงต่อตัวแปรการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ในจังหวัดหนองคาย ได้แก่ ปัจจัยด้านความต้องการขายสินค้า ($\beta = -1.11$) ปัจจัยด้านการตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อ ($\beta = -1.01$) ปัจจัยด้านการยอมรับการเปลี่ยนแปลง ($\beta = 0.71$) และปัจจัยด้านค่านิยมเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเทศกาลบุญต่าง ๆ ($\beta = -0.21$)

2. ผลการประชุมปฏิบัติการ และการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ได้รูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ประกอบด้วย 9 กิจกรรม ได้แก่ 1) การแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดนโยบายระดับอำเภอ/ตำบล 2) การประกาศเป็นนโยบายสาธารณะ 3) การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาบทบาทของผู้จำหน่ายเพื่อสังคมอยู่เย็นเป็นสุข 4) ร้านค้าตัวอย่าง 5) การประชาสัมพันธ์ประเด็นสำคัญ ๆ ของมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้ประชาชนได้รับทราบ 6) การสร้างแกนนำในการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในหมู่บ้าน 7) การรณรงค์ให้ความรู้เรื่องมาตรการควบคุมเครื่องดื่ม

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิทยุโทรทัศน์การศึกษามวลมิตร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² ศษ.ด. (ประชากรศึกษา) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ ศศ.ด. (พัฒนศาสตร์) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ดื่มแอลกอฮอล์ในโรงเรียน 8) หมู่บ้านงานบุญปลอดเหล้า และ 9) การตรวจเยี่ยมร้านค้าโดยคณะเจ้าหน้าที่

3. ผลการทดลองรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ในจังหวัดหนองคาย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีผลทำให้การปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งการทดสอบโดยรวม (Multivariate test) และการทดสอบทีละตัวแปร (Univariate test)

คำสำคัญ : รูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) study the causal variables and factors that affected the measure of compliance with the Alcohol Act among the distributors 2) to design the appropriate model for promoting the measure of compliance with the Alcohol Act among the distributors and 3) to implement and evaluate the model in Nongkhai Province. The research methodology was divided into three phases as follows : **Phase 1:** The quantitative research was to survey and analyze the causal variables and factors which had direct or indirect impact on the compliance with the Alcohol Act among the distributors in Nongkhai Province. The sampling group consisted of three hundred and sixty six people. The data were collected by using the questionnaires and analyzed by using a structural equation model (Path analysis). **Phase 2 :** The model was designed to support the measure of compliance with the Alcohol Act among the distributors from the phase 1. A workshop was organized for fifty participants to discuss, brainstorm and develop the model. The draft model was criticized and evaluated by experts. **Phase 3 :** The model was implemented to the target group and evaluated. The sampling group consisted of fifty liquor distributors in Rattana-wapee District, Nongkhai Province. The results of the pretest and posttest scores were analyzed by MANOVA analysis. The major findings were shown as follows.

1. It was found that the model of causal relations was in congruence with the empirical evidence because the causal variables had direct influence on the dependent variables including the factors on the need of the distributors for sale ($\beta = -1.11$), the response of the buyers' need ($\beta = -1.01$), the acceptance to change ($\beta = 0.71$), and social values of drinking alcohol during the festivals ($\beta = -0.21$).

2. According to the experts and the workshop, the model for promoting the measure of compliance with the Alcohol Act among the distributors in Nongkhai Province consisted of nine activities, namely, 1) appointing working committee to set up policy at the district level, 2) declaring the policy as public policy, 3) organizing a workshop for distributors, 4) model shop 5) publicizing the main points of the measures of compliance, 6) developing the leaders in enforcing the measures of the compliance, 7) launching campaign in school, 8) alcohol-free villages and 9) visiting alcohol shops.

3. Regarding the implementation of the model, the result indicated that more distributors significantly followed the measures of compliance more than before the implementation at the .05 level by the Multivariate test and Univariate test.

Keyword : A Model for Promoting Measure of Compliance Alcohol Act Distributors

บทนำ

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ มีผลกระทบต่อสุขภาพทางกาย จิต และสังคม จากรายงาน ศูนย์วิจัยสถานการณ์สุรา ประจำปี 2553 ของปัญหาสุรา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข พบว่า การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อให้เกิดโรคภัยกว่า 60 ชนิด ทำให้มีผลต่อการเสียชีวิตก่อนวัยอันสมควร และความพิการของประชากรโลก และประมาณการว่าได้คร่าชีวิตประชากรโลกถึง 2.5 ล้านคนในปี พ.ศ. 2547 และในจำนวนนี้มีเยาวชนที่มีอายุ 15 ถึง 29 ปี อยู่ประมาณ 320,000 ราย และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังมีความสัมพันธ์กับปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจ ที่ส่งผลถึงศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ การเติบโตทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาของสังคมโดยรวม ในประเทศไทยนั้น การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถือว่าเป็นปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพลำดับที่สอง ที่ให้เกิดก่อภาวะโรค คิดเป็นร้อยละ 8.1 ของภาวะโรคทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติอย่างชัดเจน เช่น โรคตับแข็ง โรคหลอดเลือดและหัวใจ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคจิต โรคเมะเร็งชนิดต่าง ๆ และปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยมีมูลค่าสูงถึงปีละ 1.51 แสนล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 1.97 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ภายใต้สถานการณ์การค้าเสรีของประเทศไทยกับคู่ค้าประเทศต่าง ๆ มีผลทำให้ธุรกิจการค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีการขยายตัวมากขึ้น ในเดือนพฤษภาคม 2553 ที่ผ่านมานี้ สภาอนามัยโลก (World health assembly) ได้ลงมติรับรองแผนยุทธศาสตร์โลกเพื่อลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ “ปัญหาสุราในโลกเสรี” (Alcohol problems in the globalized world) นับเป็นโอกาสที่สำคัญอีกหนึ่งก้าวของประวัติศาสตร์โลกด้านสาธารณสุข ที่นานาประเทศทั่วโลกตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งสอดคล้องกับจังหวะก้าวของประเทศไทยเช่นกัน ที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ออกกฎหมายพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และได้มีการผลักดันให้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2553 : 127-130)

ส่วนในด้านสถานการณ์การเข้าถึงการบริโภค และ ผลกระทบจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเยาวชนไทย ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา พบว่า ใน เยาวชนไทยอายุ 12 - 19 ปี มีประสบการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วในชีวิตประมาณ

ร้อยละ 20 - 40 ในกลุ่มผู้ชาย และ ร้อยละ 9 - 24 ในกลุ่มผู้หญิง และพบว่าเยาวชนระดับชั้นเรียน ม.1, 3, 5 และ ปวช.2 เพศชายมีประสบการณ์การดื่มแล้วในชีวิตร้อยละ 39.8 ส่วนเพศหญิงร้อยละ 24.5 หากเคยมีประสบการณ์การดื่มแล้วจะมีแนวโน้มเป็นผู้ดื่มอย่างต่อเนื่อง : มากถึงสองในสามของเยาวชนชาย และเกือบครึ่งหนึ่งของเยาวชนหญิง (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2553 : 17-36) และจากการศึกษางานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ใน จังหวัดชัยภูมิ ของ เพ็ญพักตร์ มุ่งคุณคำชา จากการศึกษาเชิงลึกพบว่า “เครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถซื้อได้ง่าย นักเรียนเคยซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเวลาเรียน ซื้อจากร้านขายของชำ ใกล้โรงเรียนและในหมู่บ้านที่พักอาศัย โดยผู้ชายส่วนใหญ่ไม่เคยถามว่าซื้อไปให้ใคร และเมื่อไม่มีเงินผู้ขายยอมให้นักเรียนติดหนี้ได้” ทำให้พบว่าการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี สามารถจะซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้โดยสะดวก และที่สำคัญก็อยู่ใกล้บ้านและสถานศึกษา (เพ็ญพักตร์ มุ่งคุณคำชา, 2552 : ข)

จังหวัดหนองคาย โดย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองคาย และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอทุกแห่ง ได้ทำการศึกษาเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์และพฤติกรรม การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนจังหวัดหนองคาย พบว่า ประชาชนอายุ 15 -74 ปีขึ้นไปร้อยละ 18.3 (104,130 คน) ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์เป็นประจำ และร้อยละ 4.97 (29,387 คน) ดื่มนาน ๆ ครั้ง ส่วนประเภทของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ประชากรนิยมดื่มมากที่สุด ได้แก่ เบียร์และสุราขาว คิดเป็นร้อยละ 33.0 และ 32.3 ตามลำดับ ขณะที่ผลสำรวจจากนักเรียนมัธยมศึกษาในหนองคาย พบว่า นักเรียนชายและหญิงที่ดื่มสุราระบุว่าเริ่มดื่มตั้งแต่อายุระหว่าง 13-14 ปี ด้วยอัตราส่วนสูงที่สุดประมาณร้อยละ 44 และ 46 ตามลำดับ ส่วนนักเรียนชายและหญิงที่อายุ 17-20 ปี ระบุนำเริ่มดื่มเมื่ออายุ 15-16 ปี สูงสุดด้วยอัตราใกล้เคียงกันคือประมาณร้อยละ 43 และ 40 ตามลำดับ จึงมีแนวโน้มว่านักเรียนเริ่มหัดดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เมื่ออายุน้อยลงเรื่อย ๆ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองคาย, 2553 : 36-51)

ดุษฎี อายุวัฒน์ และวณิชชา ณรงค์ชัย (2553 : ข) ได้ทำการการศึกษาตามโครงการการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดอุดรธานี

และ จังหวัดขอนแก่น) พบว่า ในแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ในการควบคุม ป้องกันและแก้ไขปัญหาราษฎรของประเทศไทยนั้น ควรมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ให้กับเจ้าหน้าที่เนื่องจากพบว่าผู้จำหน่ายมีการรับรู้ในระดับที่ต่ำเป็นสัดส่วนที่สูงมาก ตลอดจนควรมีการพัฒนากระบวนการให้เจ้าหน้าที่งานตามกฎหมาย มีความมั่นใจในการกำกับ ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และจากการศึกษาของ วุฒิสภา (2553 : 150) พบว่า ลักษณะการละเมิดกฎหมายและสัดส่วนของผู้ละเมิดกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มี 7 ลักษณะ คือ การละเมิดด้านเวลา ร้อยละ 88.4 การโฆษณา ร้อยละ 84.5 ด้านอายุผู้ซื้อ ร้อยละ 78.6 ด้านสถานที่ในเขตวัด ร้อยละ 71.1 ในสถานศึกษาและสถานที่ราชการ ร้อยละ 45.8 ในปั๊มน้ำมัน ร้อยละ 49.8 ด้านการส่งเสริมการขาย ด้วยการลด แลก แจก แถม เวย์ขาย ร้อยละ 65.5

จากปัญหาและผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แล้วเห็นว่าร้านค้าและผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นจุดเริ่มแห่งการก่อเกิดปัญหาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รัฐบาลได้กำหนดมาตรการการควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ การกำหนดอายุผู้ซื้อต้องมีอายุ 20 ปีขึ้นไป การไม่ขายให้คนเมาสุราจนครองสติไม่ได้ และการกำหนดเวลาในการจำหน่าย แต่จากการศึกษาในเบื้องต้นพบว่าการละเมิดกฎหมายกันเป็นอย่างมาก จึงเป็นจุดเริ่มต้นแห่งผลกระทบและปัญหาหลายประการดังที่ได้กล่าวมา ผู้ศึกษาวิจัยจึงได้ทำการศึกษา เรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในจังหวัดหนองคาย” ขึ้น และหากรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีผลการศึกษาวิจัยที่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ก็จะเป็นรูปแบบที่พื้นที่อื่น ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างเคร่งครัด เพื่อที่จะลดปัญหาและผลกระทบที่เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นต้นเหตุต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของผู้จำหน่ายเครื่องดื่ม

แอลกอฮอล์ ในจังหวัดหนองคาย

2. เพื่อสร้างรูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ในจังหวัดหนองคาย

3. เพื่อทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ในจังหวัดหนองคาย

สมมติฐานการวิจัย

1. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ ปัจจัยด้านการยอมรับการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยด้านจิตสาธารณะ ปัจจัยด้านค่านิยมเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเทศกาลบุญต่าง ๆ ปัจจัยด้านการรับรู้ ปัจจัยด้านความต้องการขายสินค้า ปัจจัยด้านสนองความต้องการของผู้ซื้อ มีผลต่อการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของผู้จำหน่ายในจังหวัดหนองคาย โดยแสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่แสดงอิทธิพลส่งผลโดยตรงและทางอ้อม

2. หลังจากการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ได้สร้างขึ้น มีผลทำให้ผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ดีขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

พื้นที่เป้าหมาย เป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย คือ ผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ทั้งหมด 9 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง สังคม ศรีเชียงใหม่ โพธิ์ตาก ท่าบ่อ สระใคร โพนพิสัย เฝ้าไร่ และรัตนวาปี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 การศึกษาหาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ในจังหวัดหนองคาย

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population) คือ ผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีรายชื่อในทะเบียนของสำนักงานสรรพสามิตเขตพื้นที่ ในเขตจังหวัดหนองคาย รวมจำนวนทั้งสิ้น 4,232 คน จากทั้งหมด 9 อำเภอ กลุ่มตัวอย่าง

จำนวน 366 คน และผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มแบบเป็นระบบ (Systematic random sampling)

1.2 ตัวแปรที่ใช้ศึกษาในการวิจัย

1.2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variables)

ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุของการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ 1) คุณลักษณะการยอมรับการเปลี่ยนแปลง 2) จิตสำนึกของผู้นำองค์กรดื่มแอลกอฮอล์ และ 3) ค่านิยมเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในทางเทศบาลนครต่าง ๆ

1.2.2 ตัวแปรค้ำกลาง ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงเหตุและผล คือ 1) การรับรู้มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2) ความต้องการขายสินค้า และ 3) การตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อ

1.2.3 ตัวแปรตาม (Dependent variables)

ซึ่งเป็นปัจจัยผลลัพธ์ คือ การปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ประกอบด้วย มาตรการในการควบคุมขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มาตรการจำกัดการเข้าถึงและการหาซื้อ และ มาตรการควบคุมการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดให้สอดคล้องกับตัวแปรแต่ละตัวในกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา มีทั้งหมด 9 ส่วน

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในระดับตำบล และมีผู้รวบรวมแบบสอบถามได้แก่ผู้รับผิดชอบงานเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในสำนักงานสาธารณสุขอำเภอทุกแห่งตามจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณ

1.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ใช้สถิติการแจกแจงความถี่ ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่ามัธยฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.5.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ใช้สถิติ สมการเชิงโครงสร้าง (Structural equation model) โดยใช้โปรแกรม Lisrel เพื่ออธิบายอิทธิพลเส้นทาง (Path analysis) หรือปัจจัยเชิงสาเหตุสมการเชิงโครงสร้างอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ของตัวแปรต้น และตัวแปรค้ำกลางที่ส่งผลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อตัวแปรตาม โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (Level of significant .05)

2. ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตาม

มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

2.1 กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาวิจัยระยะที่ 2 ประกอบด้วย ผู้รับผิดชอบงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับจังหวัดและระดับอำเภอทุกแห่ง สำนักงานสาธารณสุขอำเภอและโรงพยาบาลชุมชน ตัวแทนจากสำนักงานสรรพสามิตเขตพื้นที่อำเภอเมือง และสำนักงานสรรพสามิตเขตพื้นที่อำเภอศรีเชียงใหม่ ปกครองอำเภอทุกแห่ง และตัวแทนจากสถานีตำรวจภูธรทุกแห่งในจังหวัดหนองคาย ใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 50 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวทางในการพัฒนารูปแบบส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ที่ผู้วิจัยได้นำผลจากการศึกษาวิจัยใน ระยะที่ 1 มาสร้างขึ้นเป็นร่างรูปแบบเพื่อใช้ในการพิจารณาในการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ได้วิพากษ์ และระดมสมอง (Brain storming) จัดให้มีการนำเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ของกลุ่มตนเอง และผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลที่แต่ละกลุ่มได้นำเสนอพร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ นำมาจัดกลุ่ม (Grouping) รูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย จังหวัดหนองคาย

นำรูปแบบที่ได้จากการประชุมปฏิบัติการ และได้ปรับปรุงแล้วไป ปรีกษาผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการแต่งตั้งอีกครั้ง และพัฒนาปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญให้สมบูรณ์ก่อนที่จะนำไปทดลองใช้ในการศึกษาวิจัยระยะที่ 3 ต่อไป

3. การวิจัยระยะที่ 3 การประเมินผลของรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย

3.1 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยระยะที่ 3 เป็น ผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในเขตอำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย จำนวน 50 คน

3.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย

3.2.2 ตัวแปรตาม คือ การปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย และตัวแปรอิสระในการวิจัยระยะที่ 1 ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลอง และผลการปฏิบัติตามมาตรการจริง

3.4 วิธีการดำเนินการ ในขั้นตอนนี้ใช้การวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi experimental design) โดยมีแบบแผนการวิจัยแบบ One-group pretest-posttest design โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.4.1 ดำเนินการเก็บข้อมูลก่อนการทดลองกับกลุ่มทดลอง เป็น Pretest

3.4.2 ใช้รูปแบบส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ในกลุ่มทดลอง

3.4.3 ดำเนินการเก็บข้อมูลหลังการทดลองกับกลุ่มทดลอง เป็น Posttest

3.3.4 วิเคราะห์ข้อมูลแล้วสรุปผลการทดลอง

3.5 การประเมินผลรูปแบบ การวิจัยในระยะที่ 3 เป็นการนำรูปแบบส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ที่ปรับปรุงแล้วมาทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง ด้วยการประเมินก่อนและหลังทดลอง (Pretest & Posttest) และนำผลการทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วย การวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายตัวแปรตามแบบวัดซ้ำ (Repeated measures multivariate analysis of variance : repeated measures ; MANOVA)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะทั่วไปของผู้จำหน่ายแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ในจังหวัดหนองคาย

จากการวิจัย กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 366 คน พบว่า ส่วนมากเป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.11 เป็นเพศชาย ร้อยละ 36.89 มีอายุโดยเฉลี่ย 47.88 ปี ส่วนมากมีสถานะสมรส ร้อยละ 77.59 ระดับการศึกษาส่วนมากต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 96.45 ในด้านประเภทของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะเป็น ร้านขายของชำ(โช้วห่วย) ร้อยละ 60.38 ร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ร้อยละ 16.67 ร้านจำหน่ายอาหาร ร้อยละ 13.39 ร้านสะดวกซื้อ ร้อยละ 3.55 และสถานบริการ ร้อยละ 3.55 ตามลำดับ มีระยะเวลาในการประกอบอาชีพนี้เฉลี่ย 14.26 ปี รายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือน 12,155.68 บาท ซึ่งรายได้ต่อเดือนต่ำสุด 1,000 บาท และสูงสุด 90,000 บาท

การวิเคราะห์คุณลักษณะตามปัจจัยต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จังหวัดหนองคาย พบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ปัจจัยด้านจิตสาธารณะ มีค่าเฉลี่ย 4.19 รองลงมาคือปัจจัยด้านการสนองความต้องการของผู้ซื้อ (เครื่องดื่มแอลกอฮอล์) มีค่าเฉลี่ย 3.93 ปัจจัยด้านการรับรู้ของผู้จำหน่ายต่อมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีค่าเฉลี่ย 3.81 การปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีค่าเฉลี่ย 3.71 ปัจจัยด้านการต้องการจำหน่ายสินค้า (เครื่องดื่มแอลกอฮอล์) มีค่าเฉลี่ย 3.48 ปัจจัยด้านค่านิยมของผู้จำหน่ายต่อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเทศกาลงานบุญต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย 3.29 และปัจจัยด้านการยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ย 3.18 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ในจังหวัดหนองคาย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ในจังหวัดหนองคาย โดยใช้สถิติสมการเชิงโครงสร้าง (Structural equation model) โดยใช้โปรแกรม Lisrel for windows เพื่ออธิบายอิทธิพลเส้นทาง (Path analysis) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ได้แก่ ปัจจัยด้านการตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อ (Demand) (-1.11) ปัจจัยด้านความต้องการขายสินค้า (Supply) (-1.01) ปัจจัยด้านการยอมรับการเปลี่ยนแปลง (Change) (0.71) และปัจจัยด้านค่านิยมเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเทศกาลงานบุญต่าง ๆ (Norm) (-0.21) โดย ตัวแปรอิสระทุกตัวสามารถอธิบายการผันแปรในตัวแปรผลลัพธ์ ได้ร้อยละ 46 ($R^2 = .461$)

3. ผลการสร้างรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ในจังหวัดหนองคาย

3.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล และข้อเสนอแนะที่ได้จากการถอดข้อความในการศึกษาวิจัยในระยะที่ 1 มาสร้างเป็นร่างรูปแบบส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการที่สร้างรูปแบบพัฒนาพฤติกรรมผู้จำหน่ายในการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การพัฒนาปัจจัยภายในส่วนบุคคล ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อสังคม

อยู่เย็นเป็นสุข ส่วนที่ 2 การพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อให้ได้พฤติกรรมของผู้จำหน่ายที่ต้องการ จำนวน 6 กิจกรรม

3.2 ผู้วิจัยได้จัดการประชุมปฏิบัติการ (Workshop) โดยการนำรูปแบบส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น มานำเสนอที่ประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยเน้นกับกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ใช้เวลาในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 1 วัน ในการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกันวิพากษ์รูปแบบส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น และนำเสนอข้อวิพากษ์และข้อเสนอแนะในการประชุมกลุ่มย่อยของกลุ่มตัวเองมาสรุปและอภิปรายผลทั้งหมดในที่ประชุมใหญ่เพื่อร่วมกันวิพากษ์ และนำผลการเสนอแนะมาปรับปรุงเป็นรูปแบบส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่ายให้สมบูรณ์ขึ้น โดยสรุป จากการเสนอร่างรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย โดยผู้วิจัย ได้รูปแบบแบ่งเป็น 2 กลุ่ม (ครอบคลุมปัจจัยทั้ง 4 ด้าน) จำนวน 6 กิจกรรม และผลจากการประชุมปฏิบัติการเพื่อพิจารณาร่างรูปแบบส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีการเสนอกิจกรรมเพิ่มเติมอีก 5 กิจกรรม รวมเป็นทั้งสิ้น 11 กิจกรรม

3.3 ผู้วิจัยได้นำรูปแบบส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่ายที่ได้จากการประชุมปฏิบัติการที่ได้รับปรับปรุงแล้วปรึกษาผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการแต่งตั้งอีกครั้ง และพัฒนาปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญให้สมบูรณ์ก่อนที่จะนำไปทดลองใช้ในการศึกษาวิจัยระยะที่ 3 โดยใช้ผลการพิจารณาจากค่าเฉลี่ยที่ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ให้คะแนนแบบ Rating Scale 5 อันดับ และคัดเลือกกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51-5.00 เป็นกิจกรรมที่ได้รับการคัดเลือกได้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม จำนวน 9 กิจกรรม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การพัฒนาปัจจัยภายในผู้จำหน่าย ได้แก่ 1) การประชุมปฏิบัติการพัฒนาผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อสังคมอยู่เย็นเป็นสุข และ 2) ร้านค้าตัวอย่าง

กลุ่มที่ 2 การพัฒนาปัจจัยสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) การแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดนโยบายระดับอำเภอ/ตำบล 2) การประกาศเป็นนโยบายสาธารณะ 3) การประชาสัมพันธ์ประเด็นสำคัญ ๆ ของมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ให้ประชาชนได้รับทราบ 4) การสร้างแกนนำในการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในหมู่บ้าน 5) การรณรงค์ให้ความรู้เรื่องมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในโรงเรียน 6) การหมู่บ้านต้นแบบงานปลอดเหล้า และ 7) การตรวจเยี่ยมร้านค้าโดยคณะเจ้าหน้าที่

4. ผลการประเมินรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ในจังหวัดหนองคาย

จากการวิเคราะห์ค่าสถิติ Repeated measures MANOVA โดยการเปรียบเทียบโดยการทดสอบแบบ multivariate และแบบ Univariate tests เป็นการพิจารณาก่อนและหลังการดำเนินงานตามรูปแบบส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ในจังหวัดหนองคาย โดยใช้การวัดด้วยวิธี Pillai's trace, Wilks' Lambda, Hotelling's trace, และ Roy's largest root พบว่า มีที่ระดับ .01 เท่ากัน แสดงว่าคะแนนการทดสอบก่อนและหลังการดำเนินงานตามรูปแบบส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าคะแนนหลังการดำเนินงานสูงกว่าก่อนการดำเนินงาน ซึ่งสรุปตามสมมติฐานได้ว่าการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่ายดีขึ้นหลังจากได้ดำเนินงานตามรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทั้งในภาพรวมและแต่ละตัวแปร โดยหลังการทดลองมีการปฏิบัติในทางที่ดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ปัจจัยด้านการยอมรับการเปลี่ยนแปลง

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการยอมรับการเปลี่ยนแปลงมีผลต่อการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายความว่า ผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีคุณลักษณะที่มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในระดับที่สูง และสามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ดีนั้น จะมีการยอมรับและปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ทางราชการได้กำหนดขึ้นมากกว่าผู้ที่มีระดับยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่น้อยกว่า จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า

ผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีการรับรู้ และ ความรู้เกี่ยวกับมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แต่กลับ มีพฤติกรรมในการละเมิดมาตรการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ใช้เป็น แนวทางในการที่จะสร้างรูปแบบพัฒนาพฤติกรรมผู้จำหน่ายใน การปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2 ส่วน คือ การพัฒนาปัจจัยภายในส่วนบุคคล การพัฒนาสิ่งแวดล้อม เพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อให้ได้พฤติกรรมของผู้จำหน่ายที่ต้องการคือ การปฏิบัติตาม มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และหลังจากการทดลอง รูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ พบว่า ค่าเฉลี่ยของการยอมรับการเปลี่ยนแปลงของ ผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มจาก 3.16 เป็น 3.67 และค่า เฉลี่ยของการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของกลุ่มทดลองเพิ่มจาก 3.15 เป็น 3.82

2. ปัจจัยด้านค่านิยมเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใน เทศกาลงานบุญต่าง ๆ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยด้านค่า นิยมเกี่ยวเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเทศกาลบุญต่าง ๆ ของผู้ จำหน่าย มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางลบโดยตรงต่อการปฏิบัติ ตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ซึ่ง หมายความว่า ผู้จำหน่ายมีค่านิยมเกี่ยวกับการนำเอาเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ทุกประเภทมาเป็นส่วนหนึ่งที่ใช้เพื่อ การต้อนรับ การสังสรรค์ การเลี้ยงฉลอง ก็จะทำให้มีผลต่อการที่จะละเมิด มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งสอดคล้องกับการ ศึกษาของ อัมมวันดา ไชยกาญจน์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ปัญหา และแนวทางการป้องกันแก้ไขปัญหาคาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอเมือง จังหวัด ปทุมธานี พบว่า โอกาสที่จะได้ดื่มแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่จะดื่มใน ช่วงเทศกาลงานต่าง ๆ ถึงร้อยละ 21.0 และจากการศึกษาของ วิชัย โปษะจินดา และคณะ (2540 : 7) สรุปไว้ว่า แม้ว่าจารีต ประเพณีปฏิบัติเกี่ยวกับสุรา จะเป็นสิ่งที่ควบคุมมาตรการต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหามาโดยตลอด แต่การละเมิดทางจารีต ประเพณีปฏิบัติอันเกิดจากความเชื่อที่ผิด ๆ หรือวัฒนธรรม ประเพณีและค่านิยมที่เปลี่ยนไป มีส่วนสนับสนุนผลักดันให้ คนในสังคมเกิดการบริโภคสุรามากขึ้น ผู้วิจัยได้มีการดำเนินการ ให้มีการรณรงค์เพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนค่านิยมของผู้จำหน่าย เกี่ยวกับการนำเอาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาทดลองในเทศกาลงาน

บุญต่างๆ ซึ่งต้องดำเนินการหลายอย่างดังที่ได้กล่าวมาในการ พัฒนาปัจจัยด้านการยอมรับการเปลี่ยนแปลง กิจกรรมที่เน้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมนี้ได้แก่ "หมู่บ้านต้นแบบงาน บุญปลอดเหล้า" และ"ร้านค้าตัวอย่าง" โดยใช้เทคนิคการเสนอ ตัวแบบ (Modeling) ที่พัฒนามาจากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ ทางปัญญาลังคมของ Bandura (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2549 : 253-271) ซึ่งผลจากการประเมินรูปแบบพบว่าหลังการทดลอง ผู้จำหน่ายมีความคิดเห็นที่จะไม่นำเอาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้า มาเป็นส่วนหนึ่งของการฉลองในเทศกาลงานบุญต่าง ๆ มีระดับ ที่เพิ่มมากขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นจาก 3.03 เป็น 3.59

3. ปัจจัยด้านความต้องการขายสินค้า (เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์)

ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยด้านความต้องการขายสินค้า (เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล ทางลบต่อการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของผู้จำหน่าย หมายความว่า ความต้องการขายสินค้า (เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์) ของผู้จำหน่าย มีผลต่อการไม่ปฏิบัติตามมาตรการ ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แสดงให้เห็นว่าผู้จำหน่ายขาย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยไม่คำนึงถึงมาตรการต่าง ๆ ที่ได้ กำหนดขึ้น และมีความพร้อมที่จะขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่ ตลอดเวลา เช่นเดียวกับการศึกษาของ วุฒิพงศ์ ภักดีกุล (2553 : 150) พบว่า ลักษณะการละเมิดกฎหมายและสัดส่วนของ ผู้ละเมิดกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มี 7 ลักษณะ คือ การละเมิดด้านเวลา ร้อยละ 88.4 การโฆษณา ร้อยละ 84.5 ด้าน อายุผู้ซื้อ ร้อยละ 78.6 ด้านสถานที่ในเขตวัด ร้อยละ 71.1 ใน สถานศึกษาและสถานที่ราชการ ร้อยละ 45.8 ปั่นน้ำมัน ร้อยละ 49.8 ด้านการส่งเสริมการขายด้วยการลด แลก แจก แถม เรขาย ร้อยละ 65.จากผลการวิจัย งานการวิจัยต่าง ๆ และศึกษาเอกสาร วิชาการต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า ผู้จำหน่ายส่วนมากมีการรับรู้ มีความ รู้ เกี่ยวกับมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่ก็มีการ ละเมิดเป็นอย่างมาก การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้จำหน่าย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้มาปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่อง ดื่มแอลกอฮอล์ก็ต้องมีการดำเนินการหลาย ๆ อย่างไปพร้อมกัน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมของผู้จำหน่าย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2 รูปแบบหลัก คือ รูปแบบการพัฒนา ปัจจัยภายในของผู้จำหน่าย และรูปแบบการพัฒนาปัจจัยสิ่ง แวดล้อม สำหรับการปัจจัยด้านความต้องการขายสินค้า(เครื่อง

ติ่มแอลกอฮอล์) เป็นรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภายในของผู้จำหน่ายซึ่งมีกิจกรรมสำคัญได้แก่ ขั้นตอนแรกเป็นการรับรู้เกี่ยวกับนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ข้อกฎหมาย พิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หลักธรรมทางพุทธศาสนา และขั้นตอนต่อมาจะเป็นกระบวนการก่อให้เกิดการคิดแบบสร้างสรรค์ แก้ไขปัญหาการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายกำหนด โดยให้ตัวผู้จำหน่ายได้ใช้กระบวนการคิด ได้แก่ การคิดแบบอริยสัจ 4 การคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก การคิดแบบเร้าคุณธรรม และการคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน หลังจากการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ในจังหวัดหนองคาย พบว่า ผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้เป็นไปตามกฎหมายที่กำหนดมากขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น จาก 3.45 เป็น 3.85

4. ปัจจัยด้านการตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการตอบสนองความต้องการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้ซื้อ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางลบโดยตรงต่อการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ซึ่งหมายความว่า การตอบสนองความต้องการสินค้า (เครื่องดื่มแอลกอฮอล์) ของผู้ซื้อ มีผลทำให้เกิดการละเมิดการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้จำหน่ายละเมิดมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพียงเพื่อสนองตอบความต้องการของผู้ซื้อโดยไม่คำนึงถึงมาตรการที่กำหนด และจากผลการศึกษาของ ดุษฎี อายุวัฒน์ และวนิดา ณรงค์ชัย (2553 : 124) พบว่าผู้บริโภค 1 ใน 3 ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 67-68) ซื้อได้สะดวกสามารถเดินไปได้ สถานที่ที่เคยซื้อได้ในพื้นที่ขอนแก่น ยังคงมีสถานบริการน้ำดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนสาธารณะของทางราชการและหอพัก ส่วนการซื้อในเวลา 24.00-11.00 น และ 14.00-17.00 น ผู้บริโภค ร้อยละ 49 ยังซื้อได้ในเวลาดังกล่าว กล่าวคือ ผู้บริโภค 1 ใน 2 ที่ยังซื้อได้ในเวลาที่ห้าม จะเห็นได้ว่าจากงานวิจัยที่กล่าวมาผู้จำหน่ายขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่ผู้ซื้อตลอดเวลาที่ร้านเปิดบริการ จำหน่ายให้แก่บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี โดยไม่คำนึงถึงมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยเห็นควรวางกฏต้องดำเนินการกิจกรรมเกี่ยวกับปัจจัยสิ่งแวดล้อมร่วมด้วย คือ การลดความต้องการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้บริโภคใน 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

กลุ่มประชาชนทั่วไป และกลุ่มนักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ซึ่งผู้วิจัยก็ได้มีการกำหนดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้ในกลุ่มประชาชนทั่วไป และในกลุ่มนักเรียน และจากการทดลองรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ในจังหวัดหนองคาย พบว่า หลังจากการทดลองผู้จำหน่ายตอบสนองความต้องการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้ซื้อโดยคำนึงถึงมาตรการทางกฎหมายที่ได้กำหนดไว้เพิ่มมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 3.42 เป็น 4.24

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตัวแปรเชิงสาเหตุส่งผลโดยตรงต่อตัวแปรการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ในจังหวัดหนองคาย ได้แก่ ปัจจัยด้านความต้องการขายสินค้า ($\beta = -1.11$) ปัจจัยด้านการตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อ ($\beta = -1.01$) ปัจจัยด้านการยอมรับการเปลี่ยนแปลง ($\beta = 0.71$) และปัจจัยด้านค่านิยมเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเทศกาลบุญต่าง ๆ ($\beta = -0.21$)

2. ผลการประชุมปฏิบัติการ และการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ได้รูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ประกอบด้วย 9 กิจกรรม ได้แก่ 1) การแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดนโยบายระดับอำเภอ/ตำบล 2) การประกาศเป็นนโยบายสาธารณะ 3) การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาบทบาทของผู้จำหน่ายเพื่อสังคมอยู่เย็นเป็นสุข 4) ร้านค้าตัวอย่าง 5) การประชาสัมพันธ์ประเด็นสำคัญ ๆ ของมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้ประชาชนได้รับทราบ 6) การสร้างแกนนำในการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในหมู่บ้าน 7) การรณรงค์ให้ความรู้เรื่องมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในโรงเรียน 8) หมู่บ้านปลอดแอลกอฮอล์ และ 9) การตรวจเยี่ยมร้านค้าโดยคณะเจ้าหน้าที่

3. ผลการทดลองรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย ในจังหวัดหนองคาย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีผลทำให้การปฏิบัติตามมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้จำหน่าย เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งการ

ทดสอบโดยรวม (Multivariate test) และการทดสอบทีละตัวแปร (Univariate test)

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. การบังคับใช้มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พบว่า มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ถูกกำหนดขึ้นจาก พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นที่ดัดฉบับหนึ่ง ที่ต้องการลดปัญหาที่เกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นต้นเหตุ ที่ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ครอบครัว อุบัติเหตุ และอาชญากรรมซึ่งมีผลกระทบต่องสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

2. การรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การรณรงค์ด้านการสื่อสารให้ความรู้เกี่ยวกับ มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อเปลี่ยนแปลงความเชื่อหรือค่านิยมที่ผิด ๆ เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องมีการ ดำเนินการที่เข้มข้นมากขึ้น เพื่อเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม บุคคล

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทุกท่าน สำนักงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานวิจัยทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

- ดุชะฎี อายุวัฒน์ และ วณิชชา ณรงค์ชัย.(2553). **โครงการการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** ขอนแก่น. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.
- นิรุจน์ อุทธา และ คณะ. (2548). **อุบัติการณ์และแบบแผนการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** ภายหลังนโยบายคุ้มครองเด็ก. ขอนแก่น : ศูนย์บำบัดยาเสพติดขอนแก่น สถาบันธัญญารักษ์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2551). **การสื่อสารประเด็นสาธารณะและการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพ็ญพัทธ์ มุ่งคุณค่าขาว. (2552). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดชัยภูมิ**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

รังสรรค์ สิงห์เลิศ. (2551). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. มหาสารคาม : ฝ่ายผลิตเอกสารและตำราสำนักวิทยการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

วิชัย โปษะจินดา และคณะ. (2548). **สุรากับสังคมไทย ข้อสังเกต และผลงานวิจัย ความรู้ ทศนคติ การดื่มและแนวทางแก้ไข**. กรุงเทพฯ : สำนักกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

วชิพงศ์ รักดีกุล. (2553). **การพัฒนาตัวแบบแก้ไขปัญหาการละเมิดกฎหมายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน**. ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา. (2553). **รายงานสถานการณ์สุราประจำปี พ.ศ. 2553**. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2549). **ทฤษฎี และเทคนิคการปรับพฤติกรรม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวกิจ ศรีปัดดา. (2552). **หลักและทฤษฎีการพัฒนา : เอกสารประกอบการบรรยายวิชาบริบทและแนวโน้มการพัฒนาท้องถิ่นและภูมิภาค**. วิทยานิพนธ์ ค.ด. ยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค.

อัมมณดา ไชยกาญจน์ .(2549). **ปัญหาและแนวทางการป้องกันแก้ไขปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.